

Pozdravljanje na moru-tradicija koja izumire?

U svojoj blizini pozdravljamo druge ljude čime izričemo simpatije, prijateljstvo, odanost ili pozdravljamo tek reda radi. Izražavanje pozdravnih kretnji popraćamo pozdravnim izrekama.

U naročite pozdrave spada pozdravljanje brodova na moru (topovskim hicem, zastavom, zvonom a napose sirenom).

Englezi su u doba svoje prevlasti na moru zahtijevali od stranog broda pozdrav, ali ga nisu uzvraćali. Radi toga su se često događali sukobi, koji su se znali i krvavo završiti, kako je to bio slučaj 1652. godine između Engleske i Holandije.

»... Francuski zapovjednik de Tourville, ploveci 2. lipnja 1688. godine sa tri broda kakvih 50 milja daleko od Alžira, sastade dva ratna španjolska broda, od kojih se jedan zvao »Capitano«, a drugi »San Jeronimo«. Francuz zaiska od Španjolca pozdrav, ali ga Španjolci ne dadoše. I nastade bitka. Pucalo se oštro iz topova. Poslije debelog jednog sata paljbe »San Jeronimo« spusti zastavu, ali »Capitano« nastavi još dva sata da se brani protiv onih triju brodova. Kad mu se srušio glavni jarbol, te kad su se pojavile i druge havarije, spusti i on svoju zastavu. Tada su pobijeđeni pozdravili s devet hitaca iz topa francusku zastavu, a gospodin de Tourville, koji je bio ranjen, uzvрати im svaki hitac zasebno, »jer su Francuska i Španija bile u miru!«¹

U tadašnje doba brod na kojemu je zapovijedao časnik višeg ranga, nije bio dužan uzvraćati jednak broj hitaca brodu na kojem je zapovijedao časnik nižeg ranga. Isto tako je postojala gradulacija država, prema kojoj je brod veće države imao pravo da bude pozdravljen većim brojem hitaca bez obzira na rang samoga broda ili njegova zapovjednika.

»... Putujući, susretali bismo naše brodeve dubrovačke, pelješke i riječke plovidbe. Najviše je na njima bilo Lošinjana. To su bili sretni časovi, kada smo izmjenjivali pozdrave zastavama ili, ako smo prolazili blizu jednog drugoga, megafonom. Svi smo se mi kapetani poznavali među sobom, pa smo obično pitali za pravac puutovanja i kako je na brodu.«²

S parom se rodio »fišć«, (sirena) pa bi brodovi mimoilazeći se, još više se »stisnuli« (to je njihova pozdravna kretnja), »zafišćali« tri duga i jedan kratki. Drugi brod odzdravlja isto sa tri druga i jednim kratkim i onda opet po jedan kratki (to su njihove pozdravne poruke). A umjesto megafonom, ljudi s brodova, izmjenjuju poruke preko VHF radiouređaja i mašu rukama.

Pri susretu trgovačkog i broda ratne mornarice, prvi pozdravlja jednokratnim spuštanjem zastave na zastavnom koplju a ratni brod može pozdraviti zastavom odgovarajući na takav pozdrav.

Najdirljivije pozdravljanje sirenom je pozdrav rodnom kraju, u kome se pozdravljaju brodovi i ljudi na njemu s mještanima, najdražima.

»... Iz iskonske povezanosti, međuovisnosti i uvjetovanosti života i mora, nastala je i jedna naša pomorska tradicija. Ne poznaju je ni proslavljeni ni moćniji pomorski narodi. Nju je mogla oblikovati samo duša koja se rodila za ljubav, i more, kojem smo dali svoje zanose i ozojena uzglavlja.«³

U svojim »Jedrenjacima« M. Kolin u priči »Pelješka Penelopa« piše: »... kad »Kraljica Marija« u cik zore prolazi korčulanskim kanalom, te noći gospođa Mara ne spava, nego čeka da se pomole svjetla na jarbolima našeg najvećeg putničkog parobroda. I već oko četiri sata izjutra, ona razvija veliku jugoslavensku zastavu i otvara širom prozor svoje sobe, pa mašući s njegov bijelom maramom pozdravlja svog harnog sina...«

Mama bi prva čula kako trubi i slala me staroj noni, zajedno smo se penjali na »šufit«, »s višega« mahali »lancunom« i gledali dalekozorom njezinog sina kapitana kako ponosno pozdravlja, svečano blistajući u uniformi.

»To je kapetanski pozdrav zavičaju, svijetu koji je nekada svoje nade i očekivanja gledao po daljinama. Pozdrav krovovima na kojima počivaju misli i koji im kliču u daljinama. To je ujedno pozdrav u počast morskih vukova, starih kapetana.«⁴

Na zvuk sirene s broda odzivaju se zvana Gospe Pomoćnice na Pelješcu i Gospe od Danaća u Dubrovniku, pale se i gase »svijeće u kame-nim kućama bokeljskih naselja, uz kostrensku obalu, u Bolu se penju na lanternu, posvuda po škobjima maše se bijelim tkaninama, trči na obalu, plovi čamcima prema brodu. A s broda, dok sirena para uši, iz megafona se čuju topli pozdravi, maše sa zastavama signalnog kodeksa, ispaljuju rakete. Svima srca kucaju uzbuđeno a suze teku obrazima: ponos i čežnja se sukobljavaju. Zaustavlja se načas Vrijeme, jer postalo je — Sada, a daljine i Prostor postaju — Ovdje. Prekidaju težaci kopanje i tarući znoj s izboranog čela, naprežu oči da po manovri prepoznaju kapitana.

Još danima će se pričati »kako je blizu pasó i trubio!«

Ali oduvijek je bilo onih kojima sol ne grči lica, koji su protiv ovakvog pozdravljanja. Zar i jedna nezgoda, prilikom tog pozdravljanja, nije dovoljno upozorenje za svih? — glasno pitaju. Zar, danas, kada se stručnjaci svih profila trude da brojnim performansama postignu uštede u plovidbi, nije suludo skretati s rute, smanjivati brzinu, uplovjavati u uske kanale, bacati »duć« i »fišćanjem« uznemiravati turiste?

Danas, kada je promet u našim kanalima frekventan (čamci, gliseri, kabotažni brodovi, wind-surferi i kupaći), kad su u strukturi prijevoza tereta oni opasni sve više zastupljeni i mogućnost od zagađenja realna, kad su gaz i dužina brodova povećani a time i manevarske sposobnosti smanjene, kad u trenucima pozdravljanja vladaju više emocije nego razum — onda su se, uočavaju oni, nagomilali mnogobrojni rizici i održavanje ove tradicije značilo bi, zapravo, samo održavanje ustaljenog oblika djelovanja, što čini tradiciju, samu po sebi, u užem smislu — negativnom.

Čini se da se ovdje suprotstavlja tradicija i romantika sa surovim tehničkim napretkom.

Osnovno, pozitivno značenje tradicije u kulturi ljudskih zajednice nije potrebno isticati.

Međutim, ako analiziramo osnovne značajke romantike vidimo da su to, među ostalima, otpor prema racionalnom i isticanje snage ljudskih emocija nasuprot razumu. Zato je pravo pitanje možemo li danas brodovima, koji su postali šarenilo (tehničkih) struka i problema, uspravljati romantičarski?

Na kopnu ljudi se međusobno pozdravljaju sve manje, brodovi na moru pozdravljaju se s rjeđe, pozdravljanje pri susretu trgovačkog i ratnog broda samo je akt kurtoazije.

Sve je manje onih čija se duša rodila samo za more, sve je više primjedbi na račun pozdravljanja svog rodnog kraja, sve je više rizika i sve je više pomoraca koje nitko ne nalazi u šapatu mora i kliktaju galeba.

Da li će ova rijetka tradicija izumrijeti a romantični tradicionalisti biti bijele vrane na plavom moru?

BILJEŠKE:

¹ Bare Popadić: »Pregled povijesti pomorstva« Zagreb, 1932. str. 234 — 235.

² Marcelo Kolin: »Jedrenjaci« Zagreb, 1935.

³ Ivo Mileta: »Prometeji našeg pomorstva« Šibenik, 1979. str. 41 — 45.

⁴ Ibidem

Anglo Yugoslav Shipping Company Limited

London — Liverpool

HEAD OFFICE LONDON

Stone House,
Bishopsgate,
London EC2M 4JJ.
Telephone 01 247 3260
Telex 8813053
Telegrams Angloyugo London

BRANCH OFFICE LIVERPOOL

Corn Exchange Building,
Fenwick Street,
Liverpool L2 YTS.
Telephone 51 236 5068
Telex 627304
Telegrams Angloyugo Liverpool

General Agents in Great Britain for Yugoslav Shipowners. Port Agents in London and Liverpool.

Members of the Baltic Mercantile and Shipping Exchange London and the Baltic and International Maritime Conference.

Chartering Brokers and Liner Marketing Agents World Wide.

Ship sale and purchase Brokers.
Freight Forwarders World Wide and Air Brokers.

Bunkering Agents World Wide.

